

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ІННОВАЦІЇ

МАТЕРІАЛИ VIII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

(Суми, 15–16 березня 2018 року)

Суми
Сумський державний університет
2018

Секція
"АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО
МОВОЗНАВСТВА"

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ТРАНСПОЗИЦІЇ В ЛЕКСИЦІ
ЄВРОЛЕКТУ

Біла О. Ю.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – канд. філ. наук, доцент Єгорова О. І.

Під поняттям «євролект» розуміють фахову підмову, що використовується для укладання офіційних текстів ЄС [2, с. 2]. Його офіційна мета – обслуговування та позначення реалій різноманітних сфер діяльності ЄС. Оскільки лексика євролекту є трансплантованою з двох робочих мов ЄС – англійської та французької, її реалізація у новому мовному контексті актуалізує семантичні зсуви.

Через необхідність іменувати унікальні об'єкти та явища, значення слів звужуються, розширюються або докорінно змінюються.

Найпоширенішим видом семантичних зсувів в рамках лексичного складу євролекту є зміна значення на базі метафоризації. Метафоричним семантичним зсувом вважається така зміна значення слова, за якої семантичне переосмислення слова базується на схожості загальних ознак або властивостей певного предмета, явища, зовнішньої схожості предметів, схожості функцій або дій, що відбуваються [3, с. 216]. Метафори не є довільними сутностями, адже вони мотивовані тими структурами, що становлять невід'ємну частину експерієнційного знання людини [1, с. 99].

У контексті євролекту передусім виокремлюються метафоричні зсуви на базі схожості функцій або дій (перенесення значення слова з якоїсь сфери діяльності у сферу ЄС). Наприклад, *detached* («відокремлювати, відділяти») → «відправляти у відрядження» (людину або відділ тощо), *modulation* («перехід до нижчої або вищої тональності в музиці») → «підвищення або зниження»), *dean* («декан» (в освітній сфері) → «голова Рахункової палати»).

Метафоризація також відбувається при семантичному перенесенні значення слів за векторами «конкретне» ↔ «абстрактне» та навпаки. Так, наприклад, лексема *elaborate* із системним значенням «розробити, ретельно обдумати» у євролекті зазнає процесів

конкретизації значення до «розробити, підготувати план, креслення тощо», а одиниця *externalize* зі значенням «знаходити зовнішнє виявлення» у контексті євролекту вже позначає «залучення сторонньої організації для виконання певної роботи».

Іншим поширеним типом семантичних зсувів є повна зміна денотата - феномен, що відбувається переважно під впливом інших європейських мов, зокрема французької та німецької. Наприклад, іменник *instance* поряд із загальновідомим системним значенням «приклад, окремий випадок, вимога» під впливом німецької та французької мови (нім. *Instanz*, фр. *instance*) розвинув значення «інстанція, виконавчий орган тощо» або прикметник *eventual*, який в контексті євролекту набув значення «можливий», подібно до німецької мовної одиниці *eventuell*.

Наступною групою семантичних зсувів є генералізація та спеціалізація значення. За генералізації відбувається семантичний зсув з більш конкретного значення до більш загального. Наприклад, іменник *note*, який в англійській мові позначає невелику за обсягом службову записку, у євротекстах експлікує генералізацію значення та позначає будь-який офіційний лист незалежно від його обсягу.

За конкретизації значення відбувається семантичний зсув протилежний генералізації, тобто набуття словом більш конкретного звуження функціональної сфери його вживання. Це такі мовні одиниці, як-от: *actual* («існуючий, дійсний» → «сьогоденний»), *aid* → *aids* («допомога» → «грошові дотації»).

У тексті євродокументів також можна зустріти семантичні зсуви на базі енантіосемії (антонімії у межах однієї лексичної одиниці), синекдохи (переносу значення з цілого явища на окремі його частини або навпаки) та горизонтального зсуву (нечіткої концептуальної мотивації зміни значення), однак вони не є дуже поширеними.

За результатами аналізу еволюції значень лексичних одиниць євролекту можна констатувати домінуюче положення метафоричних зсувів у правничому дискурсі ЄС. Провідними типами зсувів є також конкретизація та генералізація значень слів. Досить поширеними є семантичні зсуви, що відбуваються внаслідок зміни денотату, зокрема під впливом інших робочих мов ЄС або ж через недотримання норм стандартної англійської мови під час укладання робочих актів ЄС. Саме вони чинять найбільші складності для розуміння євролекту.

1. Єгорова О. І. Метафорична концептуалізація майдану (на матеріалі німецькомовних Інтернет-ЗМІ) / О. І. Єгорова, І. К. Рогоза // Наукові записки. Серія «Філологічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / відп. ред. проф. Г. В. Самойленко. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2015. – Кн.3. – С. 98–102.
2. Чередниченко О. І. Євролект і проблеми його перекладу / О. І. Чередниченко // Мовні і концептуальні картини світу : збірник наукових праць. – Вип.41. – Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2013. – С. 400–405.
3. Blank A. Why do new meanings occur? A cognitive typology of the motivations for lexical semantic change / Andreas Blank, P Koch // Historical Semantic and Cognition .– Berlin : De Gruyter Mouton, 1999. – P. 61–91.

ОСНОВНІ ДОСЯГНЕННЯ СУЧАСНОЇ ЛАКУНОЛОГІЇ

Близнюк А. С.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – д-р філол. наук, професор Швачко С. О.

Лакунологія як наука виникла для визначення лакун різних мовних рівнів, що сформували парадигматичний та синтагматичний вектори лінгвістичного лакунікону, а крім того – ідентифікували діахронічні та синхронічні вкраплення стосовно екстеріоризації лакун, їх тлумачення та делакунізації.

Лакунологія – це молода лінгвістична дисципліна. На часі активно формується її термінологічний корпус метамови. З позицій психолінгвістики явище лакуарності було досліджено І. Ю. Марковіною, Ю. О. Сорокіним. Вони присвятили вивченню цього феномена декілька робіт. Так, у монографії «Культура та текст. Вступ до лакунології» автори зазначають, що дослідження феномена лакун стало науковим напрямком, який існує в загальному контексті теорії мовної свідомості та міжкультурного спілкування і посідає «власне місце в якості методу виявлення та опису етнокультурного образу світу» [1, с. 43]. Питання лакуарності також розглядається в працях М. С. Делюсто, Р. П. Зорівчак, В. І. Карабана, М. П. Кочергана, С. О Швачко.